

**EBEVEYNLERİN BEP (BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI)
HAZIRLAMA SÜRECİNE KATILIMLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Hasan KIZILKAYA *

Öz

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde BEP geliştirilmesi, uygulanması ayrıca hazırlanması için oluşturulan BEP geliştirme biriminde kimlerin yer alması gerektiği detaylıca yer almaktadır. Ayrıca yine Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde ebeveynlerin özel eğitim sürecinin her aşamasına aktif olarak katılımlarının sağlanması gerektiği de açıkça ifade edilmiştir. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının hazırlanması sürecinde ebeveynler önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmanın amacı çocuğu özel eğitim hizmeti alan ebeveynlerin BEP hazırlama sürecine katılımlarını kendi görüşleri açısından değerlendirmektir. Özel eğitim hizmeti alan çocukların ebeveynlerinin BEP toplantılarını nasıl algıladıklarını, katılım konusunda ne düşündüklerini, BEP toplantılarının üyeleri hakkındaki bilgi ve güven düzeylerini araştırmaktır. Ayrıca ebeveynlerin BEP toplantılarına katılımlarını iyileştirmek için alınabilecek önlemlere ilişkin katılımcı görüşlerine de yer verilmiştir. Araştırma kapsamında 19 ebeveyn ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği aracılığıyla görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Bulgular, ebeveynlerin; eğitimcilerin kendilerine eşit olarak değer vermediğine, öğrenci başarısını kolaylaştırmak için BEP hedeflerine uygun şekilde bağlı kalmadıklarına ve ebeveynleri özel eğitim hizmetleri konusunda yeterli bilgilendirmediklerine inandıklarını ortaya koydu.

Anahtar Kelimeler: BEP, Ebeveyn katılımı, Özel eğitim.

**Evaluation of The Parents' Opinions on Their Participation in The Preparation Process of IEP
(Individualized Education Program)**

Abstract

The Special Education Services Regulation details who should take place in the IEP development unit, which was created to develop, implement, and prepare the IEP. In addition, it is clearly stated in the Special Education Services Regulation that the active participation of the parents in every stage of the special education process should be ensured. Parents have an important place in the process of preparing the Individualized Education Program. This study aims to evaluate the participation of parents whose children receive special education services in the IEP preparation process in terms of their views and to investigate how the families of children receiving special education services perceive IEP meetings, what they think about participation, and their level of knowledge and trust about the members of IEP meetings. In addition, participant views on measures that can be taken to improve parents' participation in IEP meetings are also included. Within the scope of the research, interviews were conducted with 19 parents through semi-structured interview technique. The obtained data were analyzed by the descriptive analysis method. Findings revealed that parents believe that educators do not value themselves equally, do not adhere to IEP goals to facilitate student success, and do not adequately inform parents about special education services.

Keywords: IEP, Parent participation, Special education.

*Dr. Öğretim Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı, hasankizilkaya35@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2144-3834>

1. Giriş

Çocuğun, akranlarına kıyasla öğrenmesini zorlaştıran bir öğrenme sorunu veya yetersizliği olduğu durumlarda çocuk özel gereksinimli olarak tanımlanır. Özel gereksinimli birey ifadesi tıbbi ve eğitsel tanılama sonucu işlevsel gelişiminde yetersizlik veya özel ihtiyaçlara sahip olan tıbbi, zihinsel veya psikolojik olabilen yetersizlikleri için desteğe ihtiyaç duyan bireyleri ifade eder. Özel gereksinim derecesi bakımından farklılık gösterir. Örneğin zihinsel yetersizliği olan özel gereksinimli bir öğrenci zekâ puanına göre hafif, orta ve ağır derece olarak sınıflandırılır. Bu öğrenciler genellikle okulda yardıma ihtiyaç duyarlar fakat gereksinimlerinin derecesi ihtiyaç duydukları yardımı farklılaştırmaktadır (Dale, 2008). Dolayısıyla, öğrencilere öğretilecek bilgi ve becerilerin, ortamlara, koşullara, zamana ve öğrencilerin bireysel farklılıklarına uygun olarak yapılandırılması gereklidir. Bu yapılandırmalar, aynı şekilde özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerinde kullanılan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)'in hazırlanması gerektiğini de ortaya koymuştur. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve planlayabilmek ancak BEP çalışmaları ile mümkündür (Avcıoğlu, 2011; Camadan, 2012; Sarı & İlik, 2016).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) geliştirilmesi, uygulanması ayrıca hazırlanması için oluşturulan BEP geliştirme biriminde kimlerin yer alması gerektiği detaylıca yer almaktadır. Ayrıca yine Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde ebeveynlerin özel eğitim sürecinin her aşamasına aktif olarak katılımlarının sağlanması gerektiği de açıkça ifade edilmiştir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının hazırlanması sürecinde ebeveynler önemli bir yere sahiptir. Çocuğun gelişimi, geçmişi, güçlü ve zayıf yönlerini en iyi onlar bilirler. Çocuklarının bireysel başarılarının artırılmasında onların da sürece dahil olması çok kıymetlidir. Etkili eğitim programları oluşturmak için asgari yasal uyumun yanında bir BEP toplantısında kaliteli eğitimci-ebeveyn iş birliği gereklidir (Diliberto & Brewer, 2014; Mueller & Vick, 2019). BEP hizmet alan öğrenciler ile hizmet veren öğretmenler arasında yapılan bir anlaşma niteliğindedir. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminden sorumlu tüm personel hizmet verenler olarak değerlendirilirken; hizmet alanlar ise özel gereksinimli öğrenciler ve aileleridir. Bu durumda BEP hizmet verenler ve hizmet alanların ortak bir ürünü olmalıdır (Kargin, 2007).

BEP geliştirme biriminin üyeleri okul müdürü ya da görevlendireceği müdür yardımcısı (BEP geliştirme biriminin başkanlığını yapar), özel eğitim gerektiren bireyin kendisi (eğer birey kendini ifade edebilecek düzeydeyse), özel eğitim gerektiren bireyin ailesi, özel eğitim gerektiren bireyin sınıf öğretmeni, rehber öğretmendir. Birime ihtiyaç duyulduğunda gezerek özel eğitim görevi verilen öğretmen, eğitsel tanılama, izleme ve değerlendirme ekibinden görevlendirilen bir kişi, odyolog, fizyoterapist, doktor, branş öğretmenleri, eğitim programları hazırlamakla görevlendirilen öğretmen, özel eğitim gerektiren bireyi iyi tanıyan aile yakınları da davet edilebilir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2018). BEP, bir öğrencinin özel eğitim programının tüm bileşenlerini yönlendirmeye ve izlemeye imkân verir. Bu bileşenler arasında eğitim ihtiyaçları, hedefler, yerleştirme, değerlendirme kriterleri, mevcut eğitim performansı ve programlama değişikliklerinin süresi yer alır. BEP; toplantı tarihleri, veli ve öğrenci onayını ve özel eğitim hizmetleri alan öğrencilere sağlanacak hizmetlerin sunumu, hesap verebilirlik ve eğitim kurumlarının sorumlulukları için bir plan işlevi görür. Veli katılımının kanunla zorunlu olmasına rağmen, tek başına mevzuat velileri okullara ve toplantılara dahil etmek için yeterli değildir. BEP toplantılarında ebeveynlerin rolleri artmamıştır ve yasanın kavramsallaştırmasına ve amacına rağmen ebeveynler ve eğitimciler (BEP üyeleri) arasında olumlu ilişkiler maalesef istendik düzeye ulaşmamıştır (Gartin & Murdick, 2005; İlik & Günay, 2020; Larios & Zetlin, 2018).

Sanderson ve Goldman' a göre (2021) BEP ekiplerine veli katılımı, zaman zaman okulların tutumları tarafından engellenebilmektedir. Örneğin, özel gereksinimli çocukların ebeveynleri,

yerleştirme ve diğer kararların genellikle BEP toplantısından önce alındığını belirtmişlerdir (Lo, 2008). Ebeveynler, bazen okul personelinin sadece velilerin önceden belirlenmiş kararları kabul etmeleri için gerekli evrakların kendileri tarafından imzalanmasının istendiğini hissettiklerini bildirmiştir. Yaşadıkları tüm olumsuz deneyimlere rağmen özel gereksinimli çocukların ebeveynleri genellikle eğitimle ilgili karar alma süreçlerine daha fazla dahil olmak isterler (Fialka & Fialka-Feldman, 2017; Sanderson & Goldman, 2021). Rosetti'ye göre (2020), geleneksel BEP toplantısını, eğitimcilerin uyguladıkları ve ebeveynlerin önceden belirlenmiş eğitim programlarını onaylamalarını bekledikleri için "anlamsız bir ritüel" olarak nitelendirmektedir.

BEP toplantılarına azalan ebeveyn geri bildirim ve katılımı özel eğitim hizmeti alan öğrenciler için yasal olarak uygun olmayan ve eğitim açısından yetersiz eğitim programlarının varlığına sebep olmuştur. Özel gereksinimli bireye sahip ebeveynler eşit olmayan sosyal durum algısı nedeniyle, çocuklarının eğitimine aktif olarak dahil olmaktan vazgeçebilirken, bazı ebeveynler ise kendi çabaları ve yönlendirmeler yoluyla BEP toplantılarında eğitimcilerle eşit konum elde etmeye çalışmaktadır (Gartin & Murdick, 2005; Larios & Zetlin, 2018; Sanderson & Goldman 2021; Söğüt & Deniz, 2018; Yener & Dayı, 2021). Genel eğitimde dahi ailenin eğitim kararlarına katılımı oldukça önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, özel gereksinimli çocukların eğitimlerinde ebeveyn katılımının gerekliliği oldukça önemlidir. Ebeveyn katılımının etkililiğini değerlendirmek, zayıf ebeveyn katılımının nedenlerini tespit etmek ebeveyn katılımından çocuk yararına en yüksek fayda sağlamaya katkı sunacağı düşünülmektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde ebeveynlerin BEP toplantılarına katılım süreçlerini kendi bakış açısından inceleyen çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda ebeveynlerin özel gereksinimli çocukları için eğitime yerleştirme gibi eğitim kararlarını etkileyen faktörler üzerine görüşlerini, karar verme sürecinden ve sonuçlarından memnuniyetlerini kendi bakış açılarından anlamak çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin ebeveynlerinin BEP toplantılarına katılım süreçleri araştırılmıştır.

Araştırma Sorusu 1: Ebeveynlerin BEP'lerin geliştirilmesi ve kararların alınmasına katkıları ve bu süreçte okul memnuniyeti üzerine deneyimleri nelerdir?

Araştırma Sorusu 2: Ebeveynler özel gereksinimli çocuklarına uygulanan eğitim hizmetlerine katılımlarını nasıl tanımlarlar?

2. Yöntem

Bu çalışmada nitel yöntem benimsenmiştir. Nitel araştırmalar sosyal dünyayı anlamamız ve onu yorumlamak için kullanılır. Yaşadığımız dünya ile deneyimlerimizi ilişkilendirmek, neden sonuç ilişkilerini netleştirmek ve sosyal bir bakış açısı geliştirmek için nitel araştırmaların desteğine ihtiyaç duyarız. Bu bağlamda eğer bir araştırma durumu, problemi veya sorusu insanların deneyimlerini, ya da görüşlerini içeriyorsa nitel bir yöntem izlenmesi gerekmektedir (Corbetta, 2003). Nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim (fenemoloji) bu çalışmada araştırma deseni olarak benimsenmiştir. Psikoloji ve eğitim gibi pek çok sosyal alanda yürütülen nitel araştırma desenlerinden biri olan olgu bilim; bireylerin belirli bir olgu ile ilgili yaşantılarının özü, yapısı ve anlamı üzerine odaklanmaktadır. Olgubilim çalışmaları bireylerin deneyimleri ve deneyimlerine verdikleri anlamın farklı ve kendine has bir öneme sahip olduğu kabulüne dayanmaktadır. Olgubilim çalışmaları temelde betimsel ve açıklayıcı olmak üzere ikiye ayrılır (Creswell, 2007).

2.1. Katılımcılar

Bu araştırmaya katılan katılımcılar, Konya ve Karaman illerinde devlet okullarına devam eden özel gereksinimli öğrencilerin velilerinden oluşmaktadır. Bu çalışma çeşitli eğitim ve mesleki geçmişlere sahip 19 ebeveynden oluşmaktadır. Tüm ebeveynler orta sınıf sosyo-ekonomik düzeyine sahiptir. Katılımcıların özel gereksinimli en az bir çocuğu orta öğrenime devam etmektedir ve hepsinin

daha önce BEP toplantılarına katılma deneyimi vardır. Örneklem belirlenirken seçkisiz örneklem yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemleri arasından ise ölçüt örnekleme yöntemi ile katılımcılar belirlenmiştir (Gill, 2020). Özel gereksinimli en az bir çocuğa sahip olma ve daha önce BEP toplantısına katılmış olma örnekleme ölçütü olarak alınmıştır. Özetle örnekleme orta öğretime devam eden en az bir özel gereksinimli çocuğa sahip ve daha önce BEP toplantısına katılma deneyimi olan 19 ebeveynden oluşmaktadır ve çocukları otizm spektrum bozukluğu (7), hafif düzey zihinsel yetersizlik (7) ve öğrenme güçlüğü (5) tanılıdır.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Kişiler arasında doğrudan sözlü ilişkiler kurmaya imkân tanıyan yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi bu araştırmada tercih edilmiştir. Farklı ve değişen koşullara uyabilme esnekliği, okuma yazma bilmeyenler dâhil, hemen herkese uygulanabilirliği, detaylı bilgi elde edebilme, gözlem yapmaya imkân tanınması görüşme tekniğinin avantajları arasında yer almaktadır (Corbetta, 2003). Bununla birlikte katılımcılara kontrol edici soruların sorulabilmesi ile yanlış anlamaların azaltılması mümkündür ve cevaplarda öznelliğin korunması da bu yöntemin diğer bir avantajıdır Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemi potansiyel olarak çoklu gerçeklikler, karşılıklı olarak şekillendiren etkiler ve değer kalıplarını araştırmak için uygundur. Görüşmeler kişilerin, olayların, faaliyetlerin, organizasyonların, duyguların, motivasyonların, iddiaların, endişelerin ve diğer durumların mevcut yapılarını elde etme amacına hizmet eder. Bogdan ve Biklen'e (2007) göre, yarı yapılandırılmış görüşmeler, görüşülen kişileri fikirleri genişletmeye teşvik eder ve bu da araştırmacıya tanımlayıcı materyal aracılığıyla soyut fikirler üretme fırsatları sunar (Bogdan & Biklen, 2007). Bu çalışma için hazırlanan görüşme soruları, ebeveynlerin BEP toplantılarına yönelik deneyimlerine odaklanmıştır. Ebeveynlerden, önceki BEP toplantılarıyla ilgili deneyimlerini paylaşmaları ve yalnızca okul BEP toplantılarını iyileştirmeye yönelik olarak alabilecekleri önlemlere değil, aynı zamanda ebeveynlerin çocuklarının daha iyi hizmet etmek alabilmeleri için yapabilecekleri eylemlere ilişkin fikir belirtmeleri istenmiştir. Görüşme soruları, araştırmacı tarafından literatür taraması araştırması ile birlikte BEP toplantı deneyimlerinden yararlanılarak oluşturulmuştur ve iki uzman görüşü alındıktan sonra son halini almıştır. Bu çalışmaya katılanlara, BEP toplantılarına ilişkin ebeveyn algılarını ortaya çıkarmak amacı ile aşağıdaki açık uçlu sorular sorulmuştur.

1. BEP içeriği ve hazırlanması ile ilgili bilgi düzeyinizi tanımlayınız.
2. BEP ekip üyeleri tarafından size nasıl davranılıyor ve nasıl algılanıyorsunuz?
3. Çocuğunuzun BEP toplantıları sonucunda aldığı hizmetlerin verimliliği konusunda düşünceleriniz nelerdir?
4. Okul BEP toplantılarını iyileştirmek için ne yapabilir?
5. Ebeveynler BEP toplantılarını iyileştirmek için ne yapabilir?

Betimsel analizi benimsemenin amacı, bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler öncelikle sistematik ve açık bir şekilde betimlenir. Daha sonra bu betimlemeler açıklanıp yorumlanmakta, neden-sonuç ilişkileri incelenmekte ve bazı sonuçlar açıklanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Her görüşme katılımcısı, ses kaydına alındı ve ses kaydı, derinlemesine bilginin artmasını kolaylaştırmak için araştırmacı tarafından kelimesi kelimesine yazıya döküldü. Betimsel analizi yöntemi ile yazıya dökülen veriler önceden belirlenen temalara göre özetlendi ve yorumlandı. Veriler, araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenmiştir. Toplanan verilerin betimsel şekilde doğrudan sunulması güvenilirlik için önerilmektedir. Ayrıca betimsel analizlerde doğrudan alıntılara yer vermek ve buradan hareketle sonuçlar belirtmek geçerlik için önemli kabul edilmektedir (Bogdan & Biklen, 2007). Görüşmeler sırasında da veriler belirlenen kavramsal

çerçeveye uygun olarak toplanmıştır. Bu tematik çerçeve kapsamında okunan ve düzenlenen verilerden önemli görülenler bir araya getirilmiştir ve raporlarken kullanılacak olan alıntılar da seçilmiştir.

Araştırmanın geçerliğini artırmak amacıyla elde edilen görüşme verileri farklı bir uzman tarafından da analiz edilmiş ve karşılaştırılmıştır. Güvenirlik katsayısını belirlemek üzere “Kodlamacılar arası görüş birliği / Kodlamacılar arası görüş birliği + Kodlamacılar arası görüş ayrılığı X 100” formülü kullanılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Betimsel analize ilişkin kodlamaların güvenilirlik analizleri aşamasında araştırmacı ve farklı bir uzman birbirlerinden bağımsız olarak verileri kodlamışlardır. Kodlamacılar arası güvenirlilik katsayısı ilk olarak %91,6 olarak bulunmuştur. Bağımsız kodlamalarda 11 kodlamada görüş birliği sağlanmış ve görüş birliği sağlanamamış olan 1 kodlama için araştırmacılar değerlendirmelerini ifade etmiş, gerektiğinde tartışarak birbirlerini ikna etme yoluyla fikir ayrılığı olan değerlendirmede uzlaşma sağlamışlardır.

2.3. Araştırma Etiği

‘Bu araştırma için Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 11.04.2022 tarih 2022/122 nolu karar ile etik onay alınmıştır.’

3. Bulgular

Bulgular görüşme soruları kapsamında sırasıyla sunulmuştur. Bulguların sunumunda araştırma sorusunu cevaplamak için ebeveynlere hangi soruların yöneltildiği, alınan genel cevaplar ve doğrudan aktarmalara yer verilmiştir.

1. BEP içeriği ve hazırlanması ile ilgili bilgi düzeyinizi tanımlayınız.

Katılımcıların çoğu genel olarak BEP ile ilgili bilgi sahibi olduklarını belirttiler. BEP içeriğinin daha önce katıldıkları toplantılarda öğretmenler tarafından kendilerine aktarıldığını ancak nasıl hazırlandığı konusunda detaylı bilgiye sahip olmadıklarını söylemişlerdir. BEP’in ne amaçla hazırlandığı konusunu ise çoğu katılımcı, çocuklarının eğitim alabilmesi için bir “ön koşul” olarak görüyor. Çocuğun tüm gelişim alanlarındaki becerilerinin dikkate alındığı BEP’te ebeveynler için içerik açısından daha çok akademik becerilere odaklandığı yine ebeveynlerin verdikleri cevaplardan anlaşılmıştır. Görüşmeye katılan bir katılımcı ise içerik ile ilgili bilgi sahibi olmadığını; BEP’in öğretmenler tarafından hazırlandığı ve hazırlanması gerekli evraklardan biri olduğu şeklinde bir görüş bildirmiştir.

K5 “ ...BEP toplantısı için öğretmenimiz bizi çağırdı. İlk toplantıda. İlk toplantıdan beri katılıyoruz. Eşimin işi müsaitse o da geliyor. Bazen ben tek gidiyorum. Evdeki durumundan bilgiler veriyorum. Bazen ilaçları değişiyor. Onu da söylüyorum. Bilsinler istiyorum. Biz şanslıyız sağ olsunlar her şeyi soruyorlar bize. Ben de onları dikkatle dinliyorum. Ama işte tabi bazen olmuyor. Yazılan hedefler tutmuyor. Ama ne yapalım sonuçta çocuklar özel, farklı. Normal çocuklar için de olabilir bu durum...”

K7 “ ...Ben toplantıya katıldım. Ama sadece bir kez. Öğretmen bir şeyler anlatmaya çalıştı ama benim pek aklıma yatmadı ne yalan söyleyeyim. İçeriğini falan da bilmem. Hazırlanması gerekliliği. Zaten hep zorunlu diye yapılıp bu işler. Nasıl hazırlanır? Kim yapar? Tam bilmem açıkçası...”

2. Çocuğunuzun BEP toplantıları sonucunda aldığı hizmetlerin verimliliği konusunda düşünceleriniz nelerdir?

On dokuz katılımcıdan dokuzu, çocuklarına sağlanması gereken hizmet konusunda eğitimcilerle aynı fikirde olmadıklarını net bir şekilde dile getirmiştir. Bu katılımcılar çocukları için belirlenen hedeflerin onların kapasitesinden yüksek olduğu, bu sebeple de gelişme konusunda sıkıntı yaşadıklarını

da ekmişlerdir. Katılımcılar belirlenen kazanımların seviyesinin daha aşağıda tutulması konusunda hemfikirler. Ebeveynlerin bazıları ise, okul tarafından sağlanan geçiş ve mesleki hizmetlerin eksikliği konusunda endişelerini dile getirdiler. Ebeveynler, çocukların toplum ortamlarında periyodik olarak bulunmasının çocuklara çok daha iyi geleceğine inandıklarını, bunun uygulanması konusunda ise büyük bir eksiklik olduğunu ifade ettiler.

K3 “... Hiçbir verimlilik yok, hiçbir faaliyet olamıyor maalesef. Çocuklar hep okul içinde. Mesela biz meslek lisesindeyiz. Ama bir kez gittiler dışarı. Öğretmenlerimiz bu konularda çekimser davranıyor sanırım. Bu çocuklar ne kadar toplu ortamlarda yer alırsa o kadar iyi. Ama bu bizim çabamızla oluyor daha çok...”

Ebeveynlerin çoğu BEP toplantılarının ve BEP’lerin çocuklarına gerektiği gibi hizmet edilip etmediğine dair inançlarını etkileyen en büyük faktörün okulun öğrenci disiplinini ve özel gereksinimli öğrenciler için hizmet kalitesini ele alış biçimi olduğunu dile getirdi. Katılımcılar genel olarak etkisiz disiplin uygulamalarından yakınmaktadır. Buna ek olarak gerek BEP toplantılarının yapılışı gerekse uygulama kısmında bir disiplinsizlik olduğu kanısındalar. Ayrıca ebeveynler toplantılarda kendilerinden öğrenci için bilgi alınsa da uygulama kısmında kendilerinin görüş ve isteklerinin pek dikkate alınmadığı görüşündeler.

K12 “...BEP hazırlansa da biz bunun yansımaları göremiyoruz. Sınıfta yine bizim çocuklarımız pasif bir şekilde oturuyor. Öğretmenlere iş düşüyor aslında sınıf içinde. Onlar da haklı belki zor biliyorum ama bizim çocuklarımızın buna ihtiyacı var...”

Katılımcı ebeveynlerin üçü ise; talep ettikleri hizmetleri alamadıklarını ifade etmenin yanı sıra öğretmenlerin çocuklarının ilerleme kat etmesi konusunda kendilerini eleştirdiklerini de eklediler. Katılımcılar; “okulda yapacaklarının sınırlı olduğunu, evde çocuklarından kendilerinin sorumlu olduğu ve benzeri ifadeleri” öğretmenlerden sıkça duyduklarını dile getirdiler. Çocuklarının daha hızlı ve kalıcı şekilde ilerlemelerinde kendilerinin rolünün farkında olan ebeveynler, herhangi olumsuz durumda öğretmenler tarafından suçlanmaktan ve yetersiz görülmeğe dolaylı üzüldüklerini belirttiler.

K1 “...Kızım için büyük akademik beklentilerim yok. Ama ilerlemesi de çok yavaş. Öğretmene sorduğumda siz de çaba göstereceksiniz diyor ama gösteriyoruz zaten. Kendisi bazen söylüyor şöyle yapın, böyle yapın diye ama belki de biz beceremiyoruz. Ya da yeterli gelmiyor daha çok yönlendirme gerekli...”

K4 “...Ben suçlanmaya, eksik görülmeye alıştım zaten. Ne zaman bir şey sorsam sonu bana bağlanıyor. Eşim çok yoğun genelde ben ilgileniyorum. Küçük çocuğum da var ama elimden geldiğince gerekirse işimi gücümü bırakıp ilgileniyorum. Ama hep yetersiz görülüyor. Çok üzülüyorum...”

Katılımcılardan biri okulda oğlunun güvenliği ile ilgili tedirginlik yaşadığını dile getirdi. Çocuğunun epilepsi nöbetlerinin olabildiğini bu yüzden daha fazla gözleme ihtiyaç duyduğunu söyledi. BEP toplantılarında özellikle bu konunun üzerinde durup öğretmenlere ve idareye bu konuyu dile getirdiğinde kendisini rahat hissetmesi gerektiği ve gerekli önlemlerin her zaman alındığı yanıtını aldığını söyledi. Katılımcı daha endişeli şekilde talepte bulunduğu anda ise “bir devlet okulundan fazla şey beklediği ve fazla kaygılı olduğu” şeklinde geri dönütler aldığını ifade etti.

K15 “... Oğlumun epilepsisi var. Çok sık değil ama seyrek de değil. Ben teneffüslerde falan hep gözlem altında olsun istiyorum. Yalnız kalmamasını istiyorum. Öğretmenler kalmadığını söylüyorlar ama ben yine de tedirginim. Düşmeler, itmeler oluyor haliyle çocuklar arasında. Ama bizim daha farklı bir durumumuz da var. Bu konuda fazla ısrarcı ve endişeli olunca da kaygılı anne oluyorum...”

3. BEP ekip üyeleri tarafından size nasıl davranılıyor ve nasıl algılanıyorsunuz?

Katılımcılar sosyal açıdan kendilerine gösterilen tutumlarda bir sorun görmediklerini belirtti. Kendilerine kibar davranıldığını ifade ettiler. Katılımcılar BEP toplantıları için kendileri ile iletişime geçildiğinde bir sorun ile karşılaşmadıklarını belirtti. Ancak, toplantılara gelecek olursak katılımcıların ikisi hariç tümü özellikle ilk BEP deneyimlerinin olumsuz olduğunu belirtti. İlk toplantılarda pasif kaldıklarını, kendilerinin BEP için önemli bir unsur olarak algılanmasından çok mecburi bir davet ile katılımlarının sağlanmaya çalışıldığı düşüncesinde olduklarını ifade ettiler. Katılımcılar kendileri dışında kalan BEP üyelerinin fikirlerinin birbiri ile oldukça farklı ve karşıt olduğuna çok kez şahit olduklarını ifade ettiler. Ebeveynler, eğitimcilerin görüşlerinin genel olarak tutarlı olmadığını düşündüklerini ve buna şaşırduklarını da dile getirdiler. Katılımcılar çocukları için en iyi yol gösterici olduğuna inandıkları bu programın uygulanması konusunda yeteri kadar dikkate alınmadıklarını belirttiler.

K11 “...Ben ilk toplantıya katıldığımda öğrenci gibi sadece dinledim. Anlattılar ne yaptıklarını ama bu kadar. Çok pasifim. Hatta eve gelince araştırdım bu BEP nedir? Ne değildir? Diye. Öğretmen kuzenim var, eş dost var öğretmen, onlara sordum. Ama anladım ki okuduğum gibi değil. Sonra ilk toplantı diye kötü düşünmedim. Düzelir dedim. Sonraki ise hemen hemen aynı şey oldu. Bana çocuğumu sordular ama benim isteklerimi, taleplerimi dikkate almadılar bence...”

K6 “...Toplantıda bir fikir birliği olmadığını düşünüyorum. Ben söylüyorum öğretmene çocuk şunları şunları yapamıyor. Görüyoruz, biliyoruz. Tamam diyor bilgiyi alıyor ama farklı bir yol izliyor. Kazanımlar farklı oluyor. Kendi çocuğum için uygun olduğunu düşünmüyorum açıkçası...”

4. Okul BEP toplantılarını iyileştirmek için ne yapabilir?

Katılımcıların neredeyse tamamı kendilerini BEP toplantılarına katılımlarının önemli olduklarını bildiklerini ve idarenin de bu konuda özenli ve titiz davranması gerektiğini vurguladı. Kendilerinin BEP toplantılarına katılım konusunda yaşadıkları zorluklarda idareden beklentilerinin olduğunu da eklediler. İki ebeveyn toplantıya gelirken diğer çocuklarını bırakacak yer olmadığını, daha önce onları da yanlarında getirdiklerinde hoş karşılanmadıklarını eklediler. Ebeveynlerden biri eşi ile ayrıldıklarını çocuğun kendisi ile yaşadığını, toplantıya hem eşinin hem de kendisinin çağırılmasını istediğini ancak bunun maalesef gerçekleşmediğini söyledi. Bu durumun eşi ile arasında olumsuzluk yarattığını ekleyerek bu konunun okul idaresinin ihmali olduğunu düşündüğünü de ekledi.

K4 “...idare ve öğretmenler mutlaka bizleri BEP toplantılarına katmak için elinden geleni yapmalı. Bazen ebeveynler çeşitli sebeplerden toplantı günü ve saati ile ilgili talepte bulunuyor. Bu mutlaka dikkate alınmalı...”

K14 “...üç yaşında bir de oğlum var. İki kez toplantıya gelirken getirdim. Burada ilgilendiler içeriye girmede tabi. Ama müdür yardımcısının tavrı bunun burada ne işi var der gibiydi. Ben de meraklı değilim buraya çocukla gelmeye ama. Hatta öğretmenin “bir dahakine sadece eşiniz gelse yeter” dediğini hatırlıyorum...”

K16 “... idareye ve öğretmenimize ısrarla kızımın babasının da gelmesini söylüyorum. Ancak toplantıyı haber vermiyorlar. Sonra ben zor durumda kalıyorum. Bana diyorlar ki ‘siz haber verin’. Ben iletişime geçsem zaten sizden istemem. Çocukla ilgili konularda önemsenmediğini düşünüyorum daha büyük sorun oluyor. Bir telefonla aramak bu kadar zor olmamalı...”

Katılımcıların yedisi BEP’in uygulanmasının idare tarafından mutlaka denetlenmesi gerektiğini ifade etti. Katılımcılar BEP ile ilgili yapılan denetimlerin yetersiz olduğunu bu yüzden de uygulamanın yeterince başarıya ulaşmadığını düşündüklerini ifade ettiler. Katılımcılara göre daha sık yapılacak denetimler BEP’lerin başarıya ulaşma ve uygulama eksikliklerinin giderilmesi konusunda çözüm sağlayacaktır.

K2 “... Ben idare tarafından bu programların mutlaka düzenli şekilde takip edilmesi ve kontrol edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Arada mutlaka idare öğretmene sormalı nasıl gittiğini. Sonuçta biz hocaya soramayız; hocam ne yapıyorsunuz diye. Ama idare sorabilir....”

Katılımcılar ayrıca BEP'in ne olduğu ve yasal hakları konusunda kendilerinin daha fazla bilgi sahibi olması gerektiğini vurguladı. Bu konuda genel kanının; bu konuyu kendilerinin ya da rehabilitasyon merkezlerinin desteği ile öğrenmek olduğu, ancak bu konuda okulların ebeveynleri desteklemeleri gerektiğini belirttiler. Katılımcılar, devlet kurumu olan okullarından bilgi edinmenin daha verimli ve daha güvenli olacağını düşündüklerini ifade ettiler.

K8“...Biz rehabilitasyon merkezine gidiyoruz. Evet onlar anlatıyorlar bize yasal prosedürleri falan. Ancak sonuçta onlar resmi kurum değil. Özel. Biz tüm bu yasal zorunluluk ve haklarımızı çocuklarımızın gittiği okullardan öğrensek daha iyi olur. Bize BEP'i anlatsalar, yasal haklarımızı anlatsalar...”

K9 “... İlk BEP toplantısında sormuştum bana anlattılar BEP'i. Ancak bence böyle olmamalı. Öncesinde BEP olsun diğer yasal haklarımız olsun bir bireysel ya da topluca bir toplantı yapıp anlatmaları lazım. Ben devletten, devletin kurumundan öğrenemeyecem kimden öğreneceğim haklarımı...”

5. Ebeveynler BEP toplantılarını iyileştirmek için ne yapabilir?

Katılımcılar genel olarak kendilerinin toplantılara katılım konusunda daha fazla hassasiyet göstermeleri gerektiğini vurguladılar. Ebeveyn katılımının önemini fazlasıyla bilen katılımcıların dördü bu konuda çok fazla hassas olduklarını ifade ettikten sonra BEP toplantılarının daha verimli olması için ebeveynlerin katılım konusunu ihmal ettiğini gözlemlediklerini de eklediler.

K10 “...çocuğumuzun sınıfında ya da okulda velilerle iletişim halinde olmaya çalışıyoruz. Görüşüyoruz. İstişare ediyoruz. Bazen bazı veliler hala toplantılara katılmıyor. Çok üzülüyorum. Ben bir öğretmenim ve bilincindeyim öneminin. Anlatmaya da çalışıyorum katılın diye. Her annenin babanın bu bilinçte olması gerekir...”

Yine katılımcıların büyük bir çoğunluğu daha dikkatli ve hazırlıklı olmaları gerektiğini de dile getirdiler. Toplantıya katılmadan önce ebeveynlerin kendi aralarında istişare etmesinin önemli ve yararlı olduğu görüşündeler. Kendilerine sorulmadan önceden alınmış hedefler varsa bu konuda dikkatli olmaları ve müdahale etmeleri gerektiği durumlarda ise çekinmeden müdahale etmeleri gerektiğini savundular.

K7 “...Biz kendi içimizde tutarlı olmalıyız. Anne baba açısından söylüyorum bunu. Anne babanın bazen bazı zamanlar için geçerli tabi çocuktan farklı beklentileri olabiliyor. Mesela benim eşim çocuğun bir dönem matematik için söylüyorum bunu; illa çok ilerleyebileceğine inanıyordu. Aslında olmadı tabi. Ama öğretmenin işine karıştı bu süreçte ve yanlış bilgilendirdi. Ben tam tersi bunun olmayacağını bildiğim için zorlamadım ve aramızda bu konu çatışma yarattı. Diyeceğim önce anne babalar kendi içinde ortak hedeflerde olmalı ve öğretmenleri mutlaka doğru bilgilendirmeli...”

“...Koyulan hedefler iyi anlaşılmalı ve öğrenilmeli. Ebeveynler bazen dikkat etmeyebiliyor. Aslında müdahale etmesi gerekli ama ya geç kalıyor ya da çekiniyor. Bu konuda daha rahat hissetmeliyiz bence. Yanlış ya da eksik bulduğumuz bir durum varsa söyleyelim...”

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

BEP hazırlık toplantılarına ebeveyn katılımının değerlendirildiği bu araştırmada, daha önce BEP toplantılarına katılmış ebeveynlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ile BEP toplantıları ile ilgili

sahip oldukları tecrübeler öğrenilmek istenmiştir. Toplantı öncesi, sonrası ve toplantı sırasında yaşadıkları deneyimleri incelemek için araştırma verilerinden ortaya çıkan bulgular betimlenmiştir.

Eğitim Kurulları ve Zümreler Yönergesi'nde (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019), yapılacak olan toplantılar ile ilgili açıklama; “*toplantıların tarihi, yeri ve gündemi en az 5 gün önceden ilgililere yazılı olarak gerektiğinde e-posta ve/veya bilişim araçlarıyla da duyurulur*” şeklindedir. Toplantı öncesi süreç net bir şekilde ifade edilmiştir. Yapılan analize göre katılımcıların gerek yönetim gerekse öğretmenler tarafından toplantılar konusunda bilgilendirildikleri görülmüştür. Bilgilendirme ve bunun yöntemi konusunda bir sıkıntı yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. İçerik hakkında detaylı bilgiye sahip olmasalar da toplantıların takvim bilgisi ve amacının velilere aktarıldığı bilgisi veliler tarafından verilmiştir. Özellikle kendi çocuklarının öğretmenleri tarafından bilgilendirilmek istedikleri, böylece kendilerini daha rahat hissettikleri de verdikleri yanıtlarda ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin toplantı içeriği hakkında bilgi düzeylerinin eksik olduğunu belirtmeleri Childre ve Chambers'in (2005), araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada da ebeveynlerin tamamı toplantı içeriği hakkında bilgi sahibi olmadıklarını dile getirmiştir. Katılımcıların neredeyse yarısının belirttiği bir görüş de BEP'de çocukları için belirlenen hedeflerin çocuklarının seviyelerine göre yüksek olduğu, bunun da çocuklar üzerinde olumsuz bir etki yarattığı ve bu yüzden gelişimlerinin daha yavaş olduğu düşüncesidir. İlgili literatüre bakıldığında BEP'in hazırlanmasında özellikle özel eğitim öğretmenlerinin görev ve sorumluluk aldığı bilinmektedir. Aynı zamanda çocuğun gelişimini en iyi gözlemleyen ve bilen kişinin de özel eğitim öğretmeni olduğu bilinmektedir. Bu durumda ebeveynlerin belirlenen amaç ve kazanımlarla ilgili eleştirel ve olumsuz yorumları ilgili literatürü desteklememekte; bunun nedeni ise ebeveynlerin çocuklarını evde desteklemedikleri, bu yüzden bu konuda olumsuz bir yorum yaptıkları düşüncesini akla getirmektedir. Ebeveynler çocuklarının topluma sıklıkla karışması gerektiğini bunun çocukları için çok yararlı olduğuna inandıkları ancak okul tarafından bu ortamların çok az sunulduğunu söylemişler ve bundan da üzüntü duyduklarını dile getirmişlerdir. Katılımcıların bu görüşü, Cho ve Gannotti'nin (2005) de yaptığı çalışmada ebeveynlerin çocuklarının sosyal gelişimi konusunda endişeli oldukları ve bu konuya önem verilmesi gerektiğini vurguladıkları sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Fish, (2006) araştırmasında BEP toplantılarına katılan otizmli çocuğa sahip ebeveynlerin ilk toplantı deneyimlerinin olumsuz olduğunu ve kendi fikirlerinin pek önemsenmediği sonucunu bildirmiştir. Katılımcıların özellikle ilk toplantıda daha yoğun olmakla birlikte; toplantılarda fazla pasif kaldıklarını dile getirmeleri ve BEP toplantılarını olumsuz algılamaları ilgili literatür ile benzerlik göstermektedir. Katılımcılar birçok konuda kendilerinin fikirlerinin alınmadığını, hatta öğretmenlerin kendi içlerinde de fikir çakışmasına girdiğini, bu durumun da onları oldukça rahatsız hissettirdiğini dile getirmiştir. Çocukları ile ilgili bir konu hakkında kendilerine daha fazla danışılması gerektiğini düşündüklerini ve buna üzüldüklerini eklemiştir. Martin vd. (2006), özel eğitim öğretmenlerinin BEP toplantılarında etkisinin yüksek olduğu ve etkin bir rol oynadığını belirtmiştir. Katılımcıların diğer öğretmenlerin özel eğitim öğretmeni ile çoğu kez fikir ayrılığı yaşamalarına şaşırduklarını ifade etmişler, ancak özel eğitim öğretmenin durumu çok iyi yönettiği ve yönlendirdiğini dile getirmeleri ilgili literatür ile benzerlik göstermektedir (Avcıoğlu, 2012; Söğüt & Deniz, 2018; Yener & Dayı, 2021). Katılımcıların büyük çoğunluğu BEP toplantılarına katılmalarındaki önemi ve etkiyi bildiklerini dile getirmiş, idarenin de bu konuda özenli ve titiz davranması gerektiğini vurgulamıştır. Simon (2006)'da yaptığı çalışmada özellikle idarecilerin ve öğretmenlerin velilerle iletişim halinde olması gerektiğini, katılımları konusunda destekleyici bir tutum sergilemeleri gerektiğini; bunun ebeveynlerin BEP toplantılarına olan inancını, algısını ve aidiyet duygusunu geliştireceğini bildirmiştir. Bu çalışmayı destekleyen diğer bir sonuç da ebeveynlerin BEP toplantılarına katılım konusunda idareci ve öğretmenlerden destek görme konusunda beklentisi olduğudur. Özellikle bazı ailevi sorunları olan ebeveynler bu desteğe oldukça ihtiyaç duyduğunu vurgulamıştır. Ebeveynler genel olarak tüm

ebeveynlerin katılım konusunda daha fazla hassasiyet göstermeleri gerektiğini, bu konuda çevrelerinde daha duyarlı ve ilgisiz ebeveynlerle karşılaştıklarını ve buna üzüldüklerini de belirtmiştir.

Ebeveyn katılımı, özel gereksinimli çocuklar için özel eğitim sürecinin önemli bir bileşenidir. Rios (2020) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) toplantıları, özel eğitim bilgisi ve ebeveyn-profesyonel ortaklıklar ile ilgili olarak annelerin stres algılarını araştırılmıştır. OSB'li çocuğa sahip Latin kökenli 16 anne ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Birçok ebeveyn özel eğitim sürecine katılmanın önünde engellerle karşılaştığını bildirmiştir. Ebeveynler özellikle sistemik engellerle karşı karşıyadır. Söz konusu çalışmada, katılımcılar BEP toplantılarından önce, toplantı sırasında ve sonrasında stres yaşadıklarını bildirmişlerdir.

Yıldırım ve Akçamete (2018) özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerinin BEP süreçlerine katılımlarına ilişkin görüş ve önerilerini incelemiştir. Araştırma nitel araştırmaya dayanmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmış ve tümevarımsal analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları katılımcıların çocuklarının teşhis, değerlendirme, yerleşme ve takip süreçlerine katılmadıklarını ve değerlendirme sonuçlarından memnun olmadıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca BEP'e katılmayan katılımcılar, yasal zorunluluktan ve çocuklarının BEP'inden haberdar bile değillerdi (Sardohan & Akçamete, 2018).

Birçok çalışmadan elde edilen sonuçlar, BEP toplantıları sırasında velilerle olumlu ilişkiler kurmanın eğitimciler için önemli olduğunu ortaya koymaktadır. BEP toplantısı sırasında eğitimcilerin ebeveynlere eşit davranması, özel eğitim alan çocukların ebeveynleri için daha etkili ve verimli deneyimler yaratacağı düşünülmektedir. Eğitim hizmetleri konusunda eşit söz sahibi olmak ebeveynlerin çocuğun eğitimine katılma isteğini ve yeterliliklerini geliştirir. Özel gereksinimli çocuklarının kaliteli hizmet alması ve çocuklarla olumlu ilişkiler kurma sürecine yönelik olumlu sonuçlar elde etmek için eğitimciler ebeveynlere eşit paydaşlar olarak değer vermelidir. BEP toplantıları sırasında soğuk bir ortamdan ziyade bir iş birliği ortamı teşvik edilmelidir (Diliberto & Brewer, 2014; Fialka & Fialka-Feldman, 2017; İlik & Sarı, 2017; Lara & Saracosti, 2019; Larios & Zetlin, 2018; Lo, 2008; Mueller & Vick, 2019; Rossetti vd., 2020; Sanderson & Goldman, 2021).

Bu çalışmada ise görüşmelerden elde edilen bulgular, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin ebeveynlerinin, BEP toplantıları sırasında eğitimciler arasında kendilerine eşit davranıldığını düşünmediklerini ortaya koymuştur. Ebeveynler, fikirlerinin çoğunun eğitimciler tarafından takdir edilmediğine veya hoş karşılanmadığına inanmaktadır ve karar verme sürecinin dışında tutulmak yerine, çocuklarının BEP toplantılarına eşit katkıda bulunan paydaşlar olarak kabul görülmek istediklerini belirtmişlerdir. Velilere göre, BEP toplantılarında üzerinde anlaşmaya varılan öğrenci hedefleri, özel eğitim hizmeti alan öğrenciler için her zaman tam olarak uygulanmamaktadır. Görüşülen ebeveynler, bazı BEP üyelerinin BEP sürecini bir formalite olarak görme eğiliminde olduklarını belirttiler.

Veliler, özel eğitim hizmeti alan öğrencilerinin olumlu sonuçlara ulaşmasını kolaylaştırmak için BEP toplantılarında ortaya konan BEP hedeflerinin doğru bir şekilde uygulanmasının ve bunlara bağlı kalınmasının önemine vurgu yaptı. Bu çalışmaya katılanlar, okulların ebeveynleri özel eğitim yasası hakkında eğiterek BEP toplantılarını daha da iyileştirebileceğine inanmaktadır. Okulların BEP toplantıları hakkında ebeveynleri etkili bir şekilde eğitememesi nedeniyle, ebeveynler kendilerini eğitmek için çaba gösterdiklerini vurgulamıştır. Ebeveynler özel eğitim yasası hakkında bilgi sahibi olma, özel eğitim hizmetleri ve BEP uygulaması konularında bilgi edinerek çocuklarına uygun şekilde yardımcı olmaya çalışmaktadır. Katılımcılar yine BEP üyelerinin yasal yükümlülükleri ve görevleri hakkında bilgi sahibi olmadıklarını, bu yüzden de beklentilerini oluşturamadıklarını bunun bir eksiklik olduğunu vurgulayarak dile getirmiştir.

BEP toplantılarının düzenlenmesinin amacı, ebeveynler de dahil olmak üzere tüm BEP üyelerinin özel eğitim hizmeti alan çocuklar için en uygun hizmetlerin uygulanmasında iş birliği yapmasıdır (Sarı & İlik, 2016). Ebeveynler ve eğitimciler arasında kötü ilişkiler bulunduğu öğrenciye yansımaları da olumsuz şekilde olur. Eğitimciler tarafından memnuniyetle karşılandığını ve saygı duyulduğunu hisseden ebeveynler, çocukları için eğitim programlarının planlanmasıyla ilgili eğitimci önerilerini kabul etmeye daha açık ve istekli hale gelecektir. Çocuklarına yönelik benzersiz görüş sağlayan ebeveynlerin bilgilerine değer veren eğitimciler, öğrencinin hem akademik hem de ev içi ortamlarına hizmet eden eğitim programlarının tutarlılığını sağlayarak, özellikle öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlanan etkili programlar oluşturabileceklerdir (Atıcı, 2014; Can, 2015; Gündüz 2015).

Ayrıca BEP sürecinde okul idarecileri ve öğretmenler ebeveynlere karşı saygılı ve kapsayıcı bir tutum sağlandığında, ebeveynlerin algıları ve deneyimleri giderek daha olumlu hale gelecektir. Ebeveyn- okul iletişimi ve iş birliğine dayalı yapılan bir planlama toplantısının daha etkili ve verimli geçmesi için bir ön koşul olarak görülmeli. Böyle bir tutum BEP hazırlanan öğrenci lehine olacaktır (Yener & Dayı, 2021).

Bu araştırma hafif düzeyde zihinsel yetersizlik, otizm spektrum bozukluğu ve öğrenme güçlüğü tanısı bulunan 19 kaynaştırma öğrencisinin ebeveynleri ile sınırlıdır. Araştırmada elde edilen sonuçlar neticesinde kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarında uzmanlar aileler arasındaki iş birliğine yönelik BEP sürecinin izlenmesi ve değerlendirilmesini sağlayacak görev ve sorumlulukların ilgili paydaşlar tarafından dikkate alınması önerilebilir. Ayrıca iş birliğini artıracak eğitim programları BEP ekibi üyelerine sunulurken programın etkililiği araştırılabilir. Öğretmenlerin, idarecilerin ve ebeveynlerin BEP toplantılarına aile katılımının önemi ve etkisi üzerine bilgi düzeylerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir. BEP toplantılarına katılan ailelere yönelik ise yasal haklar, ailenin çocuğun eğitimi sürecinde rol ve sorumlulukları gibi konularda aile eğitimi düzenlenebilir.

5. Kaynakça

- Atıcı, R. (2014). Kaynaştırma öğrencilerinin okul hayatında yaşadığı zorluklar. *Journal of Turkish Studies*, 9(5), 279-291. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6936>
- Avcıoğlu, H. (2011). Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamaya ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 12(1), 39-53. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000156
- Avcıoğlu, H. (2012). Rehberlik ve araştırma merkez (RAM) Müdürlerinin tanılama, yerleştirme-izleme, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) geliştirme ve kaynaştırma uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin algıları. *Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 2009-2031.
- Bogdan, R.C., & Biklen, S.K. (2007). *Qualitative research for education: an introduction to theory and methods*. Allyn & Bacon.
- Camadan, F. (2012). Sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine ve BEP hazırlamaya ilişkin öz-yeterliklerinin belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 128-138.
- Can, B. (2015). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı ile ilgili özel eğitim öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri (KKTC örneği)* (Tez No. 402259) [Yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Corbetta, P. (2003). The qualitative interview. SAGE. <https://doi.org/10.4135/9781849209922>
- Childre, A., & Chambers, C. R. (2005). Family perceptions of student-centered planning and IEP meetings. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 40(3), 217-233.

- Cho, S.J., & Gannotti, M. E. (2005). Korean-american mothers' perception of professional support in early intervention and special education programs. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 2(1), 1–9. <https://doi.org/10.1111/j.1741-1130.2005.00002.x>
- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). Sage.
- Dale, N. (2008). *Working with families of children with special needs: Partnership and practice*. Routledge.
- Diliberto, J. A., & Brewer, D. (2014). Six tips for successful IEP meetings. *TEACHING Exceptional Children*, 47(2), 128–135. <https://doi.org/10.1177/0040059914553205>
- Fialka, J., & Fialka-Feldman, E. (2017). IEP meetings: Building compassion and conversation. *Educational Leadership*, 74(7), 46–51.
- Fish, W. W. (2006). Perceptions of parents of students with autism towards the IEP meeting: a case study of one family support group chapter. *Education*, 127(1), 56–68.
- Gartin, B. C., & Murdick, N. L. (2005). Idea 2004. *Remedial and special education*, 26(6), 327–331. <https://doi.org/10.1177/07419325050260060301>
- Gill, S. L. (2020). Qualitative sampling methods. *Journal of Human Lactation*, 36(4), 579-581. <https://doi.org/10.1177/0890334420949218>
- Gündüz, A. (2015). *Özel ve devlet ilkokullarındaki birinci sınıf kaynaştırma öğrencilerinin akademik başarılarına ilişkin öğretmen görüşleri* (Tez No. 421953) [Yüksek lisans tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- İlik, Ş. Ş., & Sarı, H. (2017). The training program for individualized education programs (IEPs): its effect on how inclusive education teachers perceive their competencies in devising IEPs. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 17(5), 1547-1572. <https://doi.org/10.12738/estp.2017.5.0424>
- İlik, Ş. Ş. & Günay, Y. E. (2020). Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama sürecinde tercih edilen BEP uygulamaları üzerine öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 347-362. <https://doi.org/10.35675/befdergi.728139>
- Kargın, T. (2007). Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1), 1-15.
- Lara, L., & Saracostti, M. (2019). Effect of parental involvement on children's academic achievement in Chile. *Frontiers in Psychology*, 10(1464), 1-5. <https://doi.org/10.3389/FPSYG.2019.01464/BIBTEX>
- Larios, R., & Zetlin, A. (2018). Bilingual and monolingual parents' counter stories of the individualized education program (IEP) meeting. *Urban Education*, 57(7), 1207–1229. <https://doi.org/10.1177/0042085918804003>
- Lo, L. (2008). Chinese families' level of participation and experiences in IEP meetings. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 53(1), 21–27. <https://doi.org/10.3200/PSFL.53.1.21-27>
- Martin, J. E., Van Dycke, J. L., Greene, B. A., Gardner, J. E., Christensen, W. R., Woods, L. L., & Lovett, D. L. (2006). Direct observation of teacher-directed IEP meetings: Establishing the need for student IEP meeting instruction. *Exceptional Children*, 72(2), 187-200. <https://doi.org/10.1177/001440290607200204>
- Millî Eğitim Bakanlığı (2019). Millî Eğitim Bakanlığı eğitim kurulları ve zümreleri yönergesi. <https://ogm.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-egitim-kurullarive-zumreleri-yonergesinde-degisiklik-yapilmasina-dair-yonerge/icerik/796>

- Mueller, T. G., & Vick, A. M. (2019). An investigation of facilitated individualized education program meeting practice: promising procedures that foster family–professional collaboration. *Teacher Education and Special Education*, 42(1), 67-81. <https://doi.org/10.1177/0888406417739677>
- Rios, K., Aleman-Tovar, J., & Burke, M. M. (2020). Special education experiences and stress among Latina mothers of children with autism spectrum disorder (ASD). *Research in Autism Spectrum Disorders*, 73(101534), 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2020.101534>
- Rossetti, Z., Redash, A., Sauer, J. S., Bui, O., Wen, Y., & Regensburger, D. (2020). Access, accountability, and advocacy: culturally and linguistically diverse families' participation in IEP meetings. *Exceptionality*, 28(4), 243-258. <https://doi.org/10.1080/09362835.2018.1480948>
- Sanderson, K. A., & Goldman, S. E. (2021). Understanding the characteristics and predictors of student involvement in IEP meetings. *Journal of Special Education*, 56(1), 3-13. <https://doi.org/10.1177/00224669211008259>
- Sardohan, A. E., & Akçamete, G. (2018). Examination of views and suggestions about participation of families of children with special needs in individualised education programme. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 13(1), 31–40. <https://doi.org/10.18844/cjes.v13i1.3311>
- Sarı, H. & İlik, Ş. Ş. (2016). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı*. Eğiten Kitap.
- Simon, J. B. (2006). Perceptions of the IEP requirement. *Teacher Education and Special Education*, 29(4), 225–235. <https://doi.org/10.1177/088840640602900403>
- Söğüt, D. A. & Deniz, S. (2018). Sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (bep) hazırlamada karşılaştıkları güçlükler ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 423-443. <https://doi.org/10.17556/erziefd.402532>
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018). Resmi Gazete (Sayı: 30471). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>
- Yener, C. & Dayı, E. (2021). Kaynaştırma öğrencileri ile çalışma yapan uzmanlar arasındaki bep sürecindeki iş birliğinin uzman ve aile görüşlerine dayalı olarak belirlenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 76-93.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin